СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 242. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 18-го жовтня 1938. No. 242. Jersey City, N. J., Tuesday, October 18, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

БРАЗИЛІЯ ПОКЛАДАЄТЬСЯ НА АМЕРИКУ

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО (Бразилія).— Зриваючи дипльоматичні зносини з німецьким урядом, бразилійський президент Варґас заявив, що його уряд дуже вдоволений з остороги президента Рузвелта, що Злучені Держави не будуть толерувати ніякого вмішування европейських самовладців в американські справи.

Варґас заповідає гостру кампанію проти всяких чужинецьких орґанізацій та спротив свого уряду до всяких „змів".

Бразилійська преса підчеркує заклик президента Рузвелта до збросння Злучених Держав. Вона каже, що й Бразилія й інші краї Америки повинні теж збільшити свої зброєння.

НІМЕЧЧИНА ПОШИРЮЄ ПРОПАҐАНДУ В МЕКСИКУ.

МЕКСИКО. — Німецький уряд почав у мексиканській пресі широко закроєну кампанію за поширення торговлі між Мексиком і Німеччиною. В торговельних оголошеннях видне місце займають портрети Гітлера, Ґерінґа й Ґебельса.

АМЕРИКА УДОСКОНАЛЮЄ СВОЄ ЗБРОЄННЯ.

ФОРТ БРЕҐ (Норт Каролайна). — Протиповітряний корпус американської армії перевів тут пробу з охороною населення проти нападів з повітря з боку військових летунів. Оборона складалася з сітки антирейдових стацій, що заздалегідь повідомляли цивільне населення про наближення ворожих летунів.

Команда корпусу каже, що цей плян оборони показав повну справність. Лише невелике число „ворожих" літаків уникнуло відкриття.

Команда теж заявила велике вдоволення з цільности протилетничих гармат. Ґармати поціляли обєкти 15,000 стіп над землею.

АРЕШТУЮТЬ 4 НІМЦІВ В ОКРУЗІ ПАНАМСЬКОГО КАНАЛУ.

КРІСТОБАЛЬ (Округа Панамського Каналу). — Американські військові власті заарештували 4 німців за фотографування прибережних фортів у Форт Рендолф.

Між арештованими є одна жінка. Вона працювала в німецькім консуляті.

ДАЛЬШІ ЗАХОДИ УРЯДУ ДЛЯ ПОЛАГОДЖЕННЯ РОЗБИТТЯ ЮНІЇ.

КОЛОМБОС (Огайо). — Підчас своєї промови з нагоди ювилею юнії залізничих контукторів Френсиз Перкинс, секретарка праці в кабінеті президента Рузвелта, виступила з проектом полагодження розбиття в рядах американського робітничого юнійного руху дорогою встановлення комісії з 13 осіб для переговорів між Комітетом Промислової Орґанізації й Американською Федерацією Праці.

СТРАЙК МОРЯКІВ ЗРИВАЄ КОМУНІКАЦІЮ В ПОРТІ.

НЮ ЙОРК. — Коло 2,000 робітників, що працюють на портових човнах у цьому місті, вийшли на страйк й потягнули за собою робітників на міських баржах. Через те ввесь перевіз товару водою в цьому порті здезорґанізований; не возять навіть худоби до різниць і сміття.

КОМІТЕТ ОСУДЖУЄ ПРОЕКТ ЗМІНИ КОНСТИТУЦІЇ.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Стейтовий відділ Комітету Промислової Орґанізації видав заклик до виборців у стейті Ню Йорк відкинути в листопадових виборах 5 пропонованих змін нюйорської стейтової конституції, а саме відкинути передовсім поправки: ч. 1, 2, 3, 5 та 7. На приняття заслугують лише поправки: ч. 4 (про мешкальну справу); ч. 6 (про права робітників); ч. 8 про суспільний добробут) та ч. 9 (про злуку транспорту).

СВЯТО ГЕРОЇВ.

НЮ ЙОРК. — Минулої неділі вечором відбулося заходами окружної управи ОДВУ в Ню Йорку в Стайвесент Гай Скул традиційне свято героїв. На програму свята складалися сольо-співи: п. Ординського, відомого українського баритона, і панни О. Каришин; деклямували: О. Труш, Е. Площанська і Г. Сушко; збірні рецитації виголосили: пані Різник, О. Небор, О. Задорецька, Е. Білик, О. Труш, М. Леськів, М. Спожарський. Вступне слово виголосив В. Різник і в ньому підніс посвяту українських героїв; Д. Галичин виголосив промову, в якій сказав, що історичний шлях для кожної нації пробивають героїчні постаті. Полк. Р. Сушко в своїм рефераті підкреслив вагу теперішньої хвилини та закликав до ідеольоґічної солідарности. Український хор з Ню Йорку під проводом Т. Онуфрика відспівав гарно кілька пісень. На піяні акомпаніював п. Олексин. Людей було коло тисячі.

ПОЖАР ҐАЗОЛІНИ В ЛИНДЕНІ, НЮ ДЖЕРЗІ.

ЯК ПОЛЯКИ ПОВОДЯТЬСЯ В ТЕШИНІ.

Чеські ґазети нарікають, що поляки, як тільки захопили тешинський Шлеськ, зараз позакривали всі чеські школи, а навіть накидаються на чехів, коли вони говорять рідною мовою. Польська влада заявила, що в тій околиці признає тільки польську мову. Поляки захопили у тешинському Шлеську попри 80 тисяч своїх земляків ще 150 тисяч людей інших народностей.

ЩО КОРИСНІШЕ: СВИНОПАС ЧИ БАТАЛІОН ТЕНОРІВ?

У Варшаві відбувається розправа проти гомінкого польського співака, Яна Кепури, що його поставили перед суд адвокати, яких він недавно зневажив такими словами: „Якби я не був співаком, то пас би свині, або був би адвокатом у якійсь Козячій Долині". Адвокат, що підтримував акт обвинувачення проти Кепури, закінчив свою промову заявою, що один свинопас деколи корисніший від баталіону тенорів (Кепура — тенор).

НЕ ВІЛЬНО ТОРГУВАТИСЯ!

Звичай торгуватись у крамницях і на базарах дуже закорінений передовсім у східніх народів. Зокрема він був донедавна дуже міцно закорінений у Туреччині. Турки, купуючи чи то золотий годинник чи вязку моркви, торгувалися щонайменше пів години. Недавно появився розпорядок президента Кемаля Ататурка, яким заборонено торгуватися, бо відтепер ціни будуть тверді, і купцеві від них не можна буде відступити. Державна влада контролюватиме кожночасно ціни, щоб вони не були зависокі.

НОВА КОРИСТЬ З СОНЯШНИКІВ.

Досі використовували соняшник так, що переробляли зерна на олій та на макухи. Все інше звичайно викидали або вживали його до палення. Так є у нас, так було до недавна і в Німеччині. Одначе тепер німці почали вживати тих „неужиточних" частин соняшника до виробу паперу, головно пакункового.

ФАБРИКИ... НОСІВ.

Один анґлійський купець з Дельгі, в Індії, постановив використати дикий звичай індійських чоловіків, що мають право ушкодити ніс своїм невірним жінкам. Дотепний купець почав спроваджувати з Анґлії штучні носи з паперової маси. Тепер уже кілька лондонських фабрик доставляють до Індії штучні носи.

РОБІТНИЧІ ГАРАЗДИ.

У Рівному на Волині публичні роботи веде якийсь Лясковскі з Познаня. Вже від довшого часу робітники не можуть діждатися заплати, бо п. Лясковскі постійно зміняє день і годину виплати важко запрацьованих грошей, або десь щезає з міста. Останніми часами, коли справа пішла у суд, пан. Лясковскі почав спровджувати собі робітників з дальших сіл. З того приводу між робітниками повстало велике невдоволення.

ЗАКОХАНІ ТЯГНУЛИ ЖЕРЕБ, З КИМ ПОВІНЧАТИСЯ.

В лондонській церкві св. Івана відбулося недавно ориґінальне вінчання. Перед вівтарем станули дві пари: брати близнюки женилися з сестрами близнючками. Ріжниця віку між братами була три хвилини, між сестрми півтори хвилини.

Обі пари працювали в одній і тій самій фабриці та зовсім себе не знали. Одного разу сестри познайомились у своїх знайомих з одним із братів близнюків і від першого, як то кажуть, погляду, залюбилися в ньому. Коли молодець про те довідався, заявив, що несподіваний конфлікт між обома сестрами можна буде легко поладнати, бо він має брата зовсім подібного й той брат напевне подобається сестрам таксамо, як і він.

Коли обі сестри познайомилися з обома братами близнюками, виринула нова перешкода: вони не знали, котра з них у котрому з них любиться...

Цю заплутану справу поладнали вони в той спосіб, що тягнули жереб і таким чином дібравши пари, станули перед вівтарем.

„ВІРНІ" ІНФОРМАЦІЇ ІЦКІВ.

Під теперішню пору нема ні одного часопису, що не цькував би або не доносив би на українців. Усі вони повні протиукраїнських статтей і заміток, опертих на „фактах" і інформаціях зачерпнених з „достовірних джерел". У 99 відсотках ті факти й достовірні джерела представляють таку дійсну вартість, як ось така частина Іцкової замітки з 216 числа цього україножерного часопису: „Масові українські манїфестації відбуваються без перешкод (!) з чийогонебудь боку. Зїзд у честь українського музика (!) Маріяна (!) Шашкевича на Білій Горі..."

ЦЬКУЮТЬ.

В польській вуличній пресі під проводом знаного україножерного краківського Курєрка почалася нова наґінка на українців. Нема числа, в якім не булоб якогось нового наклепу, нової погрози проти нас. Останньо то попросту виглядає так, якби деякі іцківські редактори через українців з ума зійшли, бо такі плетуть небилиці. Ось розписалися вони, що українці дістали від Гітлера 21 міліонів злотих на пропаґанду української справи у Польщі. Така виссана з пальця вістка стала притокою до нових цькувань і погроз, бо велика частина польського громадянства в те повірила.

А тимчасом це все є звичайною провокацією. Польська вулична преса цю вістку взяла від одного анґлійського часопису, а подає її на відповідальність того часопису. Але жадна з тих польських ґазет не подає, що анґлійська ґазета дістала цю неймовірну інформацію від свого варшавського кореспондента.

Вся ця казка про „21 міліонів" є лише на те змонтована, щоби при помочі політично невиробленої частини польського громадянства, яке легко може повірити в такі нісенітниці, розпочати нову наґінку на наше орґанізоване життя.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

У ЛЬВОВІ ЛЛЄТЬСЯ УКРАЇНСЬКА КРОВ

Польська поліція стріляє в демонстрантів.

РИҐА (Латвія). — Американський кореспондент „Шікаґо Трібюн", Доналд Дей, котрий у свої час інформував Америку про польську „пацифікацію", тепер доносить з Риги, що поляки виконали на українців 13 жовтня ц. р. у Львові кривавий напад, у яким кількадесять українців згинули, а кількасот було ранених. Він дословно говорить:

„Польща нині приняла надзвичайні міри, щоб охоронити край від вибуху громадянської війни. Ціла Галичина підпала під наглі суди. Військову владу запроваджено у Львові, зараз після заворушень, у яких вбито 18 осіб. Кількасот було ранених. Багато українських провідників зникли. Їх родини побоюються, що їх арештовано. Влада конфіскує українські часописи за те, що вони хотіли друкувати звіти про ті заворушення. Часопис „Діло" знов підпав конфіскаті за те, що хотів надрукувати спис жертв, які згинули від куль польської поліції в часі демонстрації. „Діло" говорило, що жертв є коло 50.

Заворушення тревали два дні.

„Львівські заворушення тревали два дні. Подібні заворушення відбулись також у Станиславові і в інших містах. Українці під Польщею крайньо обурені з домагань польського уряду, щоб віддати Закарпатську Україну Мадярщині. Русини, які живуть у східньому вуглі Чехословаччини, вважаються братами українців.

„В понеділок українці післали до Варшави делеґацію, яку приняв премієр Фелціян Славой-Складковскі. Делеґація просила уряд залишити свої наміри. Вона також жадала, щоб 3,222,000 українців у Польщі дістали культурні автономні привілеї.

Напад поліції.

„У вівторок, коли українці почули, що русини заявили свою приналежність до Чехословаччини взаміну за політичну незалежність, вони влаштували в греко-католицькій катедрі у Львові надзвичайну Службу Божу з подякою.

„По Службі Божій гурт людей, на чолі з священиками, співаючи українські пісні і викрикуючи „Хай живе вільна Україна" і „Геть з поляками і мадярами", помаширував у напрямку центра міста. Нагло на демонстрантів напала з укриття тяжко узброєна польська поліція і стрілами розігнала їх. Кілька годин пізніше поляки штурмували катедру. Вулична боротьба вчора розпочалася наново. Порядок привернено минулої ночи".

ПРОМОВА Д-РА МИШУГИ ЧЕРЕЗ РАДІО У ВІДНІ.

ВІДЕНЬ. — Минулої пятниці д-р Л. Мишуга, редактор „Свободи", виголосив через радіо у Відні промову, в якій зясував рішення українців в Америці піддержувати всіми силами змагання закарпатських українців створити свій власний уряд. З Відня д-р Мишуга виїздить негайно літаком до Лондону.

ДОЛЯ ЗАКАРПАТТЯ ДАЛІ НЕ ВИРІШЕНА.

БУДАПЕШТ. — Мадярський уряд звернувся до Німеччини, Італії, Франції, Англії і Польщі, щоб названі держави вирішили спір з Чехословаччиною. На це відповіли: Німеччина, Італія і Польща. Гітлер запропонував скликання міжнародньої конференції в Берліні, а Мусоліні в Римі. Є теж чутки, що Гітлер і Мусоліні порозумілися в тій справі і рішили розвязати її самі.

УСТУПЛЕННЯ ПАРКАНОГО.

ПРАГА. — Радіодепеші доносили, що міністер Закарпаття, Парканий, уступив, тому, що празький уряд згодився пороботи мадярам далекойдучі уступки. Враз з ним уступив також міністер справедливости.

ГОВОРЯТЬ, ЩО МІЖ ГІТЛЄРОМ І МУСОЛІНІЄМ НЕМА РОЗЛАМУ.

БЕРЛІН. — В авторитетних кругах у Берліні говорять, що між Гітлєром і Мусолінієм нема розламу на точці середущої Европи, а головно Закарпаття, і що оба кінці осі Берлін-Рим працюють у цілковитій однозгідності.

АНҐЛІЯ ПРИГОТОВЛЯЄТЬСЯ ДО НОВОЇ КРІЗИ.

ЛОНДОН. — Анґлійський уряд приготовляє далекойдучі пересунення в своїм кабінеті. Димісію дістане в першій міні міністер координації краєвої оборони, Інскип, а то тому, що тепер виявилося, що цілий Лондон мав у часі недавньої політичної крізи всього сто протилетунських гармат, з того ледви 35 були модерного типу. Анґлія тепер захоплена гарячковим зброєнням і хоче в найкоротшому часі свої недомагання направити. Всі загально думають, що в наступних місяцях прийде до загальної примусової військової служби в Анґлії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ІТАЛІЯ ВИХОДИТЬ НА ЧИСТУ ВОДУ

З ріжних заяв італійських відповідальних політиків можна було віддавна вносити, що в теперішній політичній грі в Европі Італія думає зовсім рішучо не йти в хвості Німеччини, але заграти власну гру. Ще тоді, як Гітлер щойно заговорив рішучіше про судетських німців, Мусоліні заговорив про справу ширше, бо згадав про мадярів і поляків, котрим, мовляв, теж належиться признання засади самовизначення. Від того часу Мусоліні виступав кілька разів з Гітлером і кілька разів оба диктатори говорили собі до очей і позаочно запевнення досмертної приязни, але, не зважаючи на те, хронічно виходили наверх чутки, що, мовляв, Мусоліні в ріжних справах не йде з Гітлером.

Останніми часами ріжниця між диктаторами зарисувалася найвиразніше на тлі мадярських претенсій до Чехословаччини. Гітлер поставив був собі за ціль забрати від Чехословаччини всі німецькі краї, а решту Чехословаччини підчинили під свою контролю. Якби мала бути війна між Німеччиною й Чехословаччиною, то Німеччині було б вигідно, коли би поза плечима чехів піднялося якесь повстання проти чехів, без огляду на те, яке воно було б: повстання словаків, мадярів, чи українців. Коли Гітлерові вдалось добитися сповнення своїх бажань без війни, коли він дістав у границі Німеччини всі німецькі краї Чехословаччини, а решту Чехословаччини під свій вплив, то йому зайво тепер підбехтувати словаків, мадярів і українців проти чехів.

Італійські інтереси могли йти по лінії інтересів Німеччини в цій частині світу, а могли й не йти. Могли йти до певної точки, а поза нею могли розходитися. Вони мабуть рішучо розійшлися, коли Німеччина закінчила своє опанування Австрії й Чехословаччини. З тим ментом Німеччина стала такою великою потугою, що вона вже й не потребує оглядатися на бажання й інтереси Італії в середущій Европі. За якийсь час Німеччина може стати така сильна, що вона не буде потребувати звертати уваги на італійські інтереси навіть у південній Европі, де є осередок інтересів Італії. Розуміючи це, Італія старається запобігти дальшому зростові німецької потуги. Через те вона підтримує сильно Мадярщину в її претенсіях до всіх бувших „країв мадярської корони". Ця підтримка до якогось часу йшла тайно. Та це можна робити лише до якогось часу. Тайна піддержка Італією Мадярщини мусила скінчитися й Італія тепер уже зовсім явно-славно заявила, що вона далі попирає мадярські претенсії та що вона домагається як найскоршого вирішення цеї справи в користь Мадярщини.

В цей спосіб з піднесеного колись Мусолінієм клича самовизначення для всіх народів вийшло саме противенство цього клича, бо його зломання для засади так званих історичних прав.

З таким фактичним станом річей мусить числитись українська політика. Звісно, як усяка політика, вона може змінитися. Щоправда, в даний мент виглядів на зміну нема, але всетаки зміна не є виключена.

Богдар Жарський.

ДУМКИ ПРО БУДУЧЧИНУ

„Треба відійти від подробиць щоденности, щоби побачити величість" — писав Юрій Липа у книжці „Призначення України" (Львів, 1938). Саме так. Треба забути, що Україна тепер розшматована на четверо; треба не дивитися на жахливу вівісекцію, що її доконують на тілі нації божевільні хірурги; треба також забути про дзвенькіт партійницьких міжусобиць, дітвацьких галабурд, чи кхекання емеритованих і патентованих вождів. А-ле треба ввійти в самоту й, відкинувши налетні порохи щоденної малечі, викликати візії майбутньої величі.

Коли говоримо про признання України, то не годиться думати про це, що тепер фізично уявляє собою українська нація, але треба роздумати, яке завдання, яка історичн місія спочила на плечах України.

Двацяте століття, це епоха, що в ній гине й завмирає остаточно давній світ мишодряківських ідейок, концепційок; століття, що в ньому обличчя земського глобу буде наново перерізьблене.

Стверджуємо, що західньо-европейські потуги зовсім духово виснажені, фізично скарловатілі, никнуть на очах. Деж бо поділася колишня сила й могутність Англії? Деж її колишнє значення й, так мовити, рішальність у світовому житті? Чи Чеймберлин, їдучи покавно переговорювати з Гітлером, справді мав одне бажання: рятувати мир? Чи може їхав він перш усього тільки на це, щоб рятувати на деякий бодай час залишки колишнього престижу Великобританії?

Друга світова потуга, Франція, є тепер теж тільки тінню колишньої імперії. Це наскрізь пережита країна. Країна дегенератів і ошустів. (Вистарчить пригадати аферу Ставіського й скандальний процес Де ля Рока).

Пригадаймо собі ще й те, що Америка теж не дала світові якоїсь універсальної ідеї.

Можнаб говорити ще про Німеччину й Італію як вогнища відродження Европи. Але тут вистарчить пригадати слова італійського віцеміністра освіти, Бодрера, котрий у своїй книжці пише: „Людство складається із сорок двох міліонів італійців, що живуть у рідному краю, та десятьох міліонів, італійців, що мешкають поза краєм. Решта не має ніякої вартости".

Німеччина й Італія задивлені в себе, як гімназистка, що вперше закохавшися, стоїть перед дзеркалом і подивляє свою красу.

От і на такому тлі виступає нова проблема. Чимраз частіше чути в світі голоси про Україну, чимраз більше зачинають нею інтересуватися люди старого, завмираючого світу.

Україна з кольосальним і невичерпним вантажем історичних традицій виростає чимраз видніше й виразніше, як майбутній маятник, що в часі будучої бурі має просвітити дорогу заблуканим кораблям.

*

Польща — передмуря Европи, заборолo перед навалою азійських орд — можна прочитати в підручниках історії.

А на, жаль, не зазначено як слід ніде, скільки то гарячої крови пролилося в той час, коли Польщі й не снилися набіги дивовижних орд, ген, на Сході, в Україні. І чиж яка інша нація має в своїй історії зазначене подібне місце до України? Не Польща, не хто інший, а Україна, українська кров і українська кість стояла й стоїть на сторожі Европи.

Коли проходити сторінку за сторінкою історію цієї героїчної нації, то виростатиме перед очима чудова, відхнена візія призначення України.

Україна, тільки Україна мусить стати відродженням Европи. Вона сотнями й сотнями тисяч кісток тихих і незнаних героїв день по дневі обороняє в сучасності світ від заливу новітніх монголів; своїм тілом і кровю своєю день по дневі мурує гробницю азійській варварії, байстрюкам франкфуртського жида Маркса й гнилої, роздертої Москви.

Мало не що днини доходять, очевидно кріпко приглушені вістки про нові революційні рухи в Україні. Недавно тов. Бліхер заїздив в Україну „очищувати" її від петлюрівсько-націоналістичної зарази".

І треба зрозуміти правдивий сенс слів, що деталі й щоденно співають по київській радіостанції:

„Єслі завтра вайна,
Єслі завтра паход,
Будь сєводня к паходу
гатов".

Цеж бо не офіційний гимн правлячої Азії; це визвольна пісня революційної України.

„Я чую, як ти ростеш,
Я чую, як ти встаєш,
Як люди твої ідуть"

співає Бажан.

Бож українські маси, обєднані расовим інстинктом, нераз без офіційальних провідників ішли до іспиту історії, нераз ішли й підуть у відповідну хвилину.

*

Велич історії кожної нації в її тяглости впродовж віків. По світовій війні, користаючи з всесвітнього заколоту й загальної дезорієнтації, на арену вискочили ріжні наційки зо своїми опертековими державками. Своїм життям нагадують вони радше мягку й дірчасту губку, що, нассавшися води, гонена вітрами, бється раз в одну, раз у другу сторону.

Вартість таких творів виходить на яву хочаб на примірі Чехословаччини, що довгенько лявірувала на хвилях життя, алеж кінець кінців мусила розлетітися, прожерта сіллю й розкладом.

Державність із ласки (а з такої ласки пишається на карті не тільки Чехословаччина), це ще гірше ніж поневолення.

Навпаки, держава, побудована на святою заправою власної крови, стиртами власних кісток — це правдива в змісті своєму й формі своїй держава.

*

Завданням українців, деб вони не жили, це не звертати всієї енергії й зусилля на ефемерні коньюнктуральні гасла й ідейки, а припасти ниць і прислухатися до кроків призначення, що йде творчим кроком. Прислухатися й приготовляти душі й серця прийняти призначення.

Бо не за сімома горами й не за сімома казковими ріками час, коли блисне марево історичних пожеж і на обріях вогняними буквами загорить присуд, приказ сповнити, завершити свою місію, що її дорога горами трупів мощена і ріками крови змивана.

Україна своє право жити доказувала завше й доказує тепер не плачем і просьбами, а пророчистим свідоцтвом власної крови.

*

Бо чиж гинуть де в засланні, чи під кулями поети за поезії, рецензенти за рецензії, як згинули Влизько, Хвильовий, Фальківський?

Бо хтож другий, як не Україна, видержує переможно з однієї сторони жахливий натиск диких азійських орд, а з другої сторони наступ гнилого Заходу?

І чиж не правдиво, що всі фізичні дані є за те, щоби по світі англьосаксонськім, римськім, германськім повстав світ четвертої великої раси Европи: понтійської української раси?

СПОЛЬЩЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ

Почин до запотребування грошей дала в старині вперше торговля країв, положених над морем, із чого в дальших наслідках розвинулася грошева господарка.

Розширили та устійнили грошеву господарку в західній Европі данини, що їх вірні римському престолові складали на покриття коштів хрестоносних воєн. Хрестоносні війни причинилися теж до поширення торговлі: виміни продуктів Европи зо Сходом, а також неменше до розвитку ремесла та мистецтва й до збагачення стану, що тим займався. Хрестоносні війни припадають саме в часах, коли іміґрація з Азії до Европи стала зростати на силах, а через те торговля української держави з далеким Сходом стала упадати. В XIII. столітті перебирає торговлю майже виключно західня Европа.

Феодальні пани, які брали участь у хрестоносних війнах, потребували готівки на далеку дорогу. Не вистарчають уже їм доходи в натуралях, які їм складав робучий нарід і вони мусять запозичатися в купців і ремісників. Так то затягають зобовязання супроти своїх підданих, а через те творяться щораз то ширший вилім у відносинах підданих до панів. Міста зискують через те щораз то більшу свободу, а вкінці повну незалежність. Із незалежністю ввесь висід праці міщанства стає його власністю. Завдяки добробутові та свободі міста стають осідком науки й культури. Міста паралізують не лише шкідливий вплив февдальних панів, а стають теж джерелом багатства даних країв і підносять культуру взагалі.

— — — — — — —

Зовсім інакше було в Польщі. Польська шляхта не брала участи у хрестоносних війнах. Все запотребування свого дому польська шляхта покривала продуктами підданих. Люксусові вимоги домашньої обстанови й одягу витворюються щойно як Польща завойовала українські землі. Спроваджують ті товари тепер із закордону. Торговля обмежувалася до вивозу дерева, збіжжя та худоби. Вся суспільна господарка в Польщі оставала в первісних формах природньої господарки. Польські королі стараються піднести торговлю то промисл і надають деяким містам маґдебурське право. А всеж міста не змогли визволитися з під гнету маґнатів.

Шляхту навіть по містах не обовязувала міська юрисдикція. Міщанам не вільно було поза містом набувати землю, вони не мали заступництва в соймі та ніколи не дійшли до того, щоб могли виступати в Польщі як політичний чинник.

Одною з головних причин, задля якої король Казимир за всяку ціну намагався зайняти Галицьке Князівство, було те, що надіявся звернути торговлю зо Сходом із українських міст до польських міст.

Тому безпосередньо після прилучення Галичини до Польщі спроваджує Казимир польських і німецьких кольоністів до українських міст і надає їм 1358 року маґдебурське право на те, щоб тим лекше стягнути до галицьких міст чужинців і так витворити собі союзників для вдержання здобутого краю та щоби звернути багатства, які плили з торговлі в в українські міста, до Польщі. Отже віддає міжнародню торговлю в руських землях як монополь краківським купцям.

Одначе його надії не здійснилися. Із завоюванням, а пізніше з прилученням усього Галицького Князівства торговля зо Сходом упадає, а наскільки ще віддержалась, **головним її осередком стає Ярослав.** Взаємини зо сходом удержують жиди та вірмени, тай лише тоді, коли приходолося викупляти бранців із турецької чи татарської неволі. Вивіз збіжжя, худоби й дерева з Польщі підноситься після прилучення українських земель удесятеро. Торговля тими продуктами всеж таки йшла, як і передтим, на Захід. До того приходять іще нові витвори збуту, а саме виварена сіль і поташ. Щоб витворити поташ, змарнувала шляхта велитенські багатства, які застала в лісах на українських землях. Із тих величезних доходів шляхти не мали міста ніякої користи. Гроші з продажу сирих продуктів закопує шляхта в землю або в пивниці, або марнотравить на багату домашню обстанову й одяги та напитки, які привозить із заграниці. Ще більше йде грошей на наєм озброєних ватаг для шляхотських дворів. Ватаги ті шляхта вербувала за границями, переважно в Угорщині.

Винятковими постановами супроти українського міщанства зруйнувала Польща його матеріяльно та витиснула з міст, а тимсамим умила і промисл і торговлю, яку застала Польща в українських містах. Польські маґнати заводять у своїх маєтках безправно мита та найріжніші торгові оплати, хоч це під карою було заборонене. Так напр. на території Турки до Яворова, з Дрогобича до Ярослава треба було оплатитись 147 шляхетським митницям. Ті всякі безправні оплати більше спинювали торговлю, ніж напасти німецьких равбрітерів. У Німеччині проти них боролися як проти безправства, а в Польщі напасти маґнатів ставали правом (диви: В. Лозінські: „Правем і левем", том І., стор. 174).

Про дороги в Польщі ніхто не дбав, а як були дороги, то без мостів; колиж винятково був міст, то карколомний. Польська шляхта наїздила на міста та грабувала безкарно страшніше ніж татари, бо, обізнана з місцевими відносинами, знала вибрати найвідповіднішу хвилину до нападу. Наємні шляхотські ватаги дають собі духа в здобутих містах не гірше татарської дичі. Крім шляхти грабує міста свавільне наємне військо (жолдацтво) вільних хоругов коронного війська, а міри доповнюють ще військові стації.

Навіть міста з привілеями маґдебурського права були, наскільки їх не охороняли твердині, безборонні перед тими насильствами.

Потреби шляхти, які вона покривала у своїх містах, були незначні. Шляхта давала мало заробляти; колиж знову міщанство піднеслось матеріяльно в якімсь місті, тоді зараз його ограблювала. Селянство в Польщі не могло мати ніяких потреб, які полагоджувалоб у місті, бо все, що мало, було власністю пана, а найприми-

Павло Буркан.

ОЧІ ЗАЛЮБЛЕНОГО

(Оповідання).

(5)

— Навпаки! Як ви так скоро робите, то... гм... Якби я мав гроші, то я замовив би мій образ.

— Щоби повісити в своїй хаті, чи щоби дарувати якій дівчині?

— Ні одно, ні друге. Я дав би арендареві, щоби мій образ повісив на стіні в шинку. Це на те, щоби він не забув, кому завдячує велику пайку свого маєтку. Щоби він добре затямив собі та щоби його діти і внуки знали, що то у нього я пропив мій маєток!

— Не було би вам прикро, коли би, як припадково вийдете в коршму, ваш образ пригадав вам, що ви колись мали маєток, та він переплив у кишеню арендаря?

— Про те, що було, то вже нема що думати, і я не думаю. Та мій образ може пригадував би арендареві, що то мені він завдячує добру пайку свого багатства. Пригадуючи собі це, він може колись почастувати би мене поливівкою, не жадаючи заплати...

— То ви так любите поливівку? — спитав маляр.

Жебрак завернув очі до неба, цмокнув і відповів:

— Як не дуже розпущена водою.

— Ну, ну! Якось то буде. Прийдіть завтра. Так, як нині, в годині восьмій.

Жебрак відійшов.

— Нині пятниця, — маляр думав. — Портрет жебрака буде завтра настільки готовий, що можна буде взятися до очей. Після завтра неділя. Піду до церкви... Тільки... гм. Як то зробити, щоби побожний народ не збунтувався, гадаючи, що рисування в церкві то профанація святині? Як зробити, щоби дяк не підстеріг, що то я його рисую? Хіба піду до пароха. Збрешу, що мені потрібний модель для святого образу і попрошу, щоби позволив мені сховатися за іконостасом і приглядатися до моделю крізь шкалубину... А що буде, як не згодиться?

Щоби жебрак, сидячи перед ним, мав погідне чоло, маляр приготовив для нього несподіванку. Купив пів літра ковбаси і півлітрову фляшку поливінкої оковитки. Поставив це на стілі і накрив своїм капелюхом. На столі лежав також рисунковий зшиток з олівцем. Так то на другий день рано маляр дожидав приходу мочиморди.

Точно в годині восьмій жебрак застукав до дверей. Нині якийсь не дуже веселий був. Маляр не знав: зараз почастувати його горілкою, чи трохи підождати? Потерпав, що як зараз напється, то не буде сидіти спокійно. Як знов не напється, то буде сидіти надутий. Одно зле, і друге не добре.

Маляр загадав його випогодити надією слави. Беручи в руку зшиток і олівець, спитав:

— Що ви сказали би на те, якби ваш образ пішов у книжку? Якби тисячі і тисячі людей у ріжних сторонах цілого краю, читаючи ту книжку, казали, що то гарне лице, розумні очі?

Жебрак не відповів словами. Відповів виразом лиця, страшно лютим. Маляр бачив, що з такого лиця не буде мати ніякої користи. В надії поправити це, що попсував, Липка відхилив капелюх, яким була накрита фляшка, і сказав:

— Отсе буде для вас, як скінчимо роботу. Я буду готовий за пару мінут.

Маляр скоро вхопив олівець назад і став поспішно махати ним по папері, бо жебрак, втупивши очі у фляшку, глядів на неї поглядом таким, яким гляділа би побожна душа, коли би перед нею раптом відчинилося небо і всі ангели простягли до неї руки.

Саме таке захоплення, такий солодкий упій, така розкіш в очах, такий блаженний погляд був малярeві потрібний.

Маляр завзято черкав. Придивившись до рисунку, бачив що вже майже готовий. Ще би лиш дві-три чертки коло очей. Кинув оком на жебрака і його напав великий жах. Ті очі стали меркнути.

— Може би ми тепер ковтнули? — маляр спитав. — Зачинайте ви!

— Можна? — жебрак спитав, простягаючи до фляшки руку.

— Можна, можна! — маляр відповів, знов черкаючи олівцем.

— Вже! — маляр крикнув радісно. — Я вже готов. Можете випити, хоч би й зараз цілу фляшку.

— А ви? — жебрак спитав, держачи фляшку дрижачими руками.

— Я не пю, — маляр відповів.

Жебрак не наливав до чарки. Фляшку приклав просто до уст і цідив. Цідив, поки не вицідив до останньої краплі.

— Я вам вже не потрібний? — спитав, ставлячи фляшку на стіл.

— Та вже ні. І ця ковбаса ваша. Візьміть її. Також отсе! — маляр додав, всуваючи йому в руку срібного гульдена.

Дяк, що своїм власним співом так захоплювався, якби їхав до неба, малярeві вже став непотрібний.

Маляр вернувся до міста і намалював образ. Репродукція образу пішла до повісти. Повість з таким образком була для читачів доказом всесильности любови. В ту всесильність не всі читачі повісти вірили. Та зате всі задивлені в образ вірили, що таким виразом лиця і таким поглядом проявляється щира духовно-любовна страсть.

Ті, що, прийшовши на виставу образів, вистоювали перед образом Липки, казали:

— Так дивитися годен тільки щиро залюблений на кохану дівчину!

Один знавець малярства купив образ за грубі гроші. Маляр не сказав йому, що тими і такими очима модель дивився на поливівку...

(Кінець).

На виставі.

Старша, короткозора пані приходить на виставу футуристів. Дуже обурена на такі нісенітниці.

— Або це — каже, показуючи перед себе, — має бути портрет, це погань!

— Алеж, пані, — перебиває провідник — дуже перепрошую, але то не є портрет, тільки дзеркало, де пані дивляться...

тивніші потреби покривало домашніми виробами.

З кінцем XV. століття входить до польських міст ще один розкладовий чинник, жиди. Польська шляхта, щоби збільшити свої доходи, спроваджує жидів до міст і винаймає їм усі побори. Жиди під покровом своїх опікунів визискують міщанство докраю, так, що у 18. столітті зруйноване міщанство опинилося вже на передмісті.

Вкінці не меньше важною перепоною торговлі в Польщі було те, що в усім краю не було найменшого забезпечення життя та майна, як це вже зясовано вище.

Після злуки українських земель із Польщею опинилися в такому тяжкому положенні й українські міста і тимсамим осталося вже на них тавро польських міст.

Якимиж засобами зруйновано українське міщанство чи пак спольщено українські міста?

Зверхні чинники державної управи в Польщі не перебирають у засобах і польщать міста просто по варварськи.

Передовсім спроваджують до українських міст німецьких і польських кольоністів і в їх руки віддають управу міст. Українське міщанство виключили з міських рад, як і взагалі виключили його від користування громадянськими правами, а до того наложили на нього виняткові податки й дании*). Міські ради **заборонили українським міщанам належати до ремісничих корпорацій і вести варстат, заборонили їм теж торгувати в місті та купувати доми, а мешкати могли вони лише у призначеній для них дільниці. Не дозволяли навіть українським міщанам посилати дітей до міських шкіл.**

Міські ради заборонили українцям також торгувати на ярмарках.) Це діялось у Львові та в інших містах. Українські приватні школи переслідували.***)**

Наслідком зруйнування, а вкінці випертя з міст українського міщанства упала торговля, промисл, мистецтво, освіта й обнизився ступінь загальної культури, яку до Польщі принесли українські міста.

На місце того, що знищили, нічого не створили, тому міста в Польщі остаються щодо розвитку сотки літ позаду міст західної Европи. Той застій, що тревав сотки літ у розвитку наших міст, є причиною, чому промисл і досі не розвинувся на українських землях. Це також пояснює нам, чому українські міста, які за володіння князів під оглядом торговлі та промислу і краси стояли як не вище, то певно нарівні з містами західної Европи, по прилученні до Польщі стають брудними жидівськими норами. Для доповнення вище сказаного подамо короткий огляд культурного розвитку України з часів перед злукою Польщі.

У народу, який згодом увійшов у склад Польщі, себто в Україні, культура в X., XI., XII. столітті дорівнює культурі найкультурніших тоді народів Европи. За володіння Ярослава 1018 р. були втже в Україні прилюдні школи. В 1097 році візитує прилюдні школи у Галицькому Князівстві чернець Василий, а **а польський хроніст Стрийковскі подає, що українці на 209 літ скорше вживали письма ніж поляки.** Із економічним піднесенням українських земель розвинулись люксусові (вибагливі) вироби до того ступня, що з тодішніх узорів може користати ще сучасний промисел. Про культурний розвиток України свідчить також і те, що тодішні українські князі посвоячені були з володіючими домами царгородськими, французькими, німецькими, угорськими, ба навіть Польща завдячує політичну еволюцію лише посвоюченню з українським князем Ярославом, який допоміг Казимирові Відновителеві відбудувати Польщу. Столиця України, місто Київ, під оглядом багатства, торговлі, промислу та краси займала перше місце між усіми словянськими містами. Польський історик Лелевель (1786—1861) пише про Київ із XII ст. таке: „Котреж словянське місто могло тоді з Київом рівнятися? Прегарне місто здавна мало 400 церковних веж; величину його багатства прославлювано по світі, письменники Заходу повторяли, що **Польща настільки була відома, що через неї переходив шлях до Києва".**

Український письменник із XI. століття, Іларіон про Київську Державу говорить таке: „Бо не в убогій та невідомій країні володіли (українські князі), а в українській, що відома та слихана по всіх усюдах". У тих часах поляки були ще дикуни.†)

Наслідком грабіжних нападів монголів, поляків, угрів, литовців спинюється дальший культурний розвиток, а після злуки українських земель із Польщею майже завмирає під нечуваним гнетом життя в Україні.

*) Зубрицький: „Кроніка мяста Львова" (сторінка 227) каже: „Ще в 1595 році почали львівські українці з міською радою процес у народніх королівських судах проти гнету. Король відкладав процес із року на рік без присуду і це проволікання тревало сто кільканацять літ, заки запав присуд, із найбільшою натугою українського народу, який мусів що року для підтримки справи делеґатів своїх до королівського двора з великим коштом висилати. Тогож року (1599) вставився за ними князь Константин Острозький у короля та безуспішно. На другий рік виправили двох старшин до Варшави з достаточними фондами, та й ті небаром написали, що замало грошей, бо сам коронний інстиґатор жадає сто дукатів. Післали їм насамперед 666 злотих, потім позичили 1,510 злотих та і це все було даремне і депутація вернулася з нічим".

**) „Коли українці на ярмарку 1575 року свій крам прилюдно хотіли продавати, бурмістри приказали їх крами порозкидати, а купця Дмитра Красовського арештувати і покарати грошевою карою". (Зубрицький, стор. 198).

***) Ученики латинської школи напали в 1694 році у Львові на українську школу, побили бідних учеників, книжки їм забрали та подерли. (Зубрицький, стор. 448).

†) „Постановив король (Болеслав) мешкати в Києві... зажив роскошей, які йому населення торговельного з греками міста, його достатки, доброта забезпеченого достатками та пишнотою народу, а надівсе змислів принади для полонення серця краса гарних українок подавала. Полюбив довгим двиганням заліза здичілий сармат, наче другий Ганібаль із Капуї, київські принади, закоштував, зіпсувався та знікчемнів". (Нарушевич, т. II., стор. 265).

КАМПАНІЯ ЗА НАШ ВИСТУП НА СВІТОВІЙ ВИСТАВІ

Недавнє критичне положення в Европі відбилося на підготуваннях до Світової Вистави в Ню Йорку, що має відбутися в 1939 р. Дехто думав, що на випадок війни вистава змаліє в обємі та в заінтересуванні загалу. Цю непевність можна було всюди відчути, а деякі наші громади затримали в себе жертви, зібрані на українські виставові цілі.

Тепер европейські, а з ними і світові справи укладаються мирно і нема сумніву, що вистава буде найвеличавішою з усіх дотеперішніх світових вистав. Появилися новинки, що навіть европейські володарі вибираються на нюйорську виставу, а вже віддавна заповіджені різні міжнародні зїзди в Ню Йорку на час вистави кажуть вижидати великого здвигу на вистави.

Це загальне зацікавлення Світовою Виставою мусить тепер спонукати наше громадянство до скріплення діяльности для успішного виведення української програми на виставі. Особливо треба нам звернути пильну увагу на відповідне приміщення Українського Відділу на виставі, бож це буде постійний свідок української культури. Коли не маємо свого власного павільону, то треба винаймити в чужих відповідне місце для уладження Українського Відділу. На тому місці просимо український загал постійно мати на увазі Український Відділ.

Підготова до так званого „Українського Дня" на виставі в неділю, 18-го червня 1939 р., є дуже важним предметом журби. Досі зорганізований уже великий Український Народній Хор і він розпочав свої проби під начальною управою нашого найславнішого під цю пору диригента, проф. д-ра Олександра Кошиця. Танкова справа є в стадії такої самої підготови і незабаром теж розпічнуться проби й наука. Крім цього наші артисти укладають картини, в яких виступить у поході квіт українського громадянства в неділю, 18-го червня 1939 р.

Коли це поновно згадуємо, то робимо це в тій цілі, щоби пригадати всьому українському громадянству Америки обовязок підтримати у цій праці Українсько-Американське Виставове Товариство. Воно, як звісно, складене з вибраних та кооптованих членів, як представників українського громадянства, але не може виконати цих завдань без енергійної підтримки всього загалу. Тому ще раз просимо в отсьому місці всіх українок та українців, зорганізованих у товариствах, братствах та парохіях, прийти з визначною допомогою цьому ділу. Тимчасом прохаємо молодь послухати зазиву вчителів співу й танців і віддати свої услуги відповідно до своїх сил. Старше громадянство прохаємо розвинути енергійну діяльність для призбирання фондів на покриття коштів українського виступу.

Там, де важко перевести правильну збірку, просимо уладжувати імпрези на дохід Українсько - Американського Виставового Товариства і візвати до помочи в таких імпрезах все місцеве громадянство. Цеж така загальна справа, про яку мріяли нераз наші громадяни в Америці, бо це праця для Американської України і для самої великої Америки, вільної землі Вашингтона.

Хай ніхто не відмовляється від праці і жертви. Хай не буде скупих, млавих, ні втомлених, а хай зеднає нас усіх висока ціль, для якої американські українці рішили взяти участь у Світовій Виставі.

Ню Йорк, 15. жовтня 1938.

ВИКОННИЙ УРЯД УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО ВИСТАВОВОГО ТОВАРИСТВА:

Дмитро Галичин, голова; **Кирило Піддубчишин**, заст. голови; **Анна Воробець**, заступниця голови; **Микола Мурашко**, скарбник; **д-р Семен Демидчук**, секретар; **Володимир Різник**, заст. секретаря; **Степан Шумейко**, заст. секретаря.

Адреса:

UKRAINIAN AMERICAN EXPOSITION ASS'N,
P.O. Box 1014, Church St. Annex,
NEW YORK, N. Y.

Чеки і поштові перекази виписувати на імя:

NICHOLAS MURASZKO, Treas.,

•З ДНЯ•

НА ХВИЛИНКУ ЗУПИНІМСЯ.

Тепер, коли по мінхенським мировим договорі маємо щонайменше шість місяців спокою, можна на хвилинку випростувати кості і в приємнім відпруженні трошки пофільософувати.

Нема що говорити, але світ дивний. Розженеться чоловік нераз за одним, а йому цілком що інше в руки попаде. „Невже я цього хотів?" — дивується тоді чоловік, тримаючи в руках цю „нагороду", за якою він може впродовж довгих років побивався.

СВІТОВІ СТРУЇ.

На світі змагаються з собою ріжні протилежні течії. А серед них змагаються дві головні, що мають великий вплив на життя народів. Ці дві струї це: націоналізм і інтернаціоналізм.

Націоналізм це почуття, яке каже плекати відрубні цінності даного народу та на них будувати дальше життя, промощувати дальший шлях до поступу. Націоналізм каже плекати рідну мову, народні звичаї, строї, мистецтво, народні приповідки, народню фільософію, народню традицію; каже любити членів свого народу та плекати серед них солідарність; каже любити свої території, красу свого краю та зберігати його цілість і його економічні багатства.

А інтернаціоналізм говорить саме щось противне. Він не зносить відрубностей, якими ріжниться один нарід від другого. Ці відрубності він хотів би за всяку ціну затерти і можливо якнайбільше уподібнити їх до себе. Інтернаціоналізм ненавидить усякий патріотизм і привязання до рідного краю. На думку інтернаціоналізму, всі краї однаково гарні. Яка ріжниця жити в Франції, Італії, Еспанії, Німеччині, чи в іншім краю? Головне, щоби було добре. Тому інтернаціоналісти стараються позбавити національні цінности їх питомих прикмет та надати їм можливо якнайбільше подібного, міжнародного виду.

Інтернаціоналісти також стараються затруїти національну фільософію даного народу, його звички, традицію, вірування, релігію, династику. Вони стараються розточити його патріотизм і в той спосіб нібито створити „інтернаціональну суспільність". Свою роботу вони ніби оправдують тим, що тоді не буде війн, не буде національних ворожнеч і настане вічний мир на землі.

ЩО З ТОГО ВИЙШЛО?

Працювали ось так усякі інтернаціоналістичні організації і старались осягнути успіх рівночасно в усіх народів. На деяких, правда, вони більше натискали, на інші менше. Залежало це від даної потреби і тактики.

Колись вони львину частину своєї енергії присвячували царській Росії. І тодішня українська провідна верства булаб добре зробила, якби була використала цю інтернаціональну нищительну силу для своїх визвольних змагань, а не була сама заражувалася тим інтернаціональним духом. Тимчасом, як знаємо, сталося трохи інакше.

Рівночасно з тим та інтернаціональна сила нищила також Німеччину і всякі інші держави, в яких національна традиція і привязання до провідників були ціпкі.

В часі війни вдалося їм розточити Росію і повалити німецького кольоса. Здавалося, що для „інтернаціональної суспільности" настав час, що вона осягне повну світову перемогу. Франція вже від своєї останньої революції, здавалось, була в її обіймах, а Англія дивилася на це потурливо.

НЕ ТАК СКЛАЛОСЬ, ЯК БАЖАЛОСЬ.

Та замісць того, щоб цілком розточити і знищити націоналістичні почування серед народів, інтернаціональна струя довела до того, що розбудила серед народів крайній націоналізм. Італія зараз по війні обтряслася з інтернаціонального чаду і до влади прийшов фашизм. Десять літ пізніше те саме сталося в Німеччині і до влади прийшов Гітлер. Подібний процес відбувся в інших краях. Остоєю і джерелом цих інтернаціональних струй далі залишилися Франція і деякі інші держави. Англія далі дивилася на це потурливо і навіть робила враження, що вона сама просякла духом інтернаціоналізму.

СИЛА В НАЦІОНАЛІЗМІ.

Придавлені народи перші прочунюваються з того інтернаціонального дурману, тому, що вони відчули інстинктовно, що в націоналізмі одинокий їх рятунок; що націоналізм дає силу даному народові. В шуканні цієї сили може деякі з них „пересолили". Та всетаки вони ту силу знайшли. А мінхенські переговори аж надто всіх переконали, яку зміну може доконати націоналістична ідея в даному народові: недавні переможці з запертим віддихом очікували ласкавого слова з уст недавно переможеного...

ОСТАТОЧНИЙ ВИСЛІД.

А тепер ми бачимо, що з інтернаціонального дурману очунюють також ті народи, які на заході Европи були твердинями інтернаціоналізму, це є Франція, а також Англія. Останні побачили свою неміч і зрозуміли, що їм конче треба національної сили. А щоб ту силу дістати, вони мусять перебудувати свою суспільність на таких духових основах, на яких збудували фашистівські краї свою владу. У висліді нині в усіх краях зазначуються крайньо націоналістичні течії, які мають виразні бажання заправадити устрій, подібний до того, що в Мінхені диктував умови замирення.

Це остаточний білянс роботи інтернаціоналізму.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 372., відбудуться в пятницю, 21. жовтня, в годині 7.30 ввечір. Просимо всіх членів явитися на час. — В. Ярема, предс.; В. Реновець, кас.; Д. Семенюк, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Звичайні місячні збори, Бр. св. О. Николая, від. 106., відбудуться в неділю, 23. жовтня, в годині 12. вполудне, зараз по Сл. Божій, в гали церковній, Оклей і Райс ул. Проситься всіх членів явитися на ті збори, бо маємо багато справ до полагодження. Просимо довгуючих членів, щоби по можности сплачували свої старі довги, бо в противнім разі убдуть суспендовані. Просимо родичів, щоби вписували своїх дітей в члени У. Н. Союзу, а не до чужих і нам ворожих інсюренсів. Усі українці памятаймо на клич „свій до свого!", а не до чужого. — Н. Ґуль, предс.; В. Єдинак, кас.; Г. Дацьків, секр.

СТЕМФОРД, КОНН. Місячні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 350., відбудуться в пятницю, 21. жовтня, в годині 7. ввечір, в церковній гали, 135 Greenwich Ave. Проситься всіх членів, місцевих і позамісцевих, прийти на означений час, бо є важні справи до полагодження. Довгуючих членів напоминається вирівняти свої довги, бо в противнім разі поступиться згідно зо статутом. Проситься родичів вписати свої діти до У. Н. Союзу. — Василь Карий, предс.; Василь Блащук, кас.; Ілько Михайлишин, секр.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. Звичайні місячні збори Тов. Любов, від. 370., відбудуться в суботу, 22. жовтня, в годині 7. ввечір, в церковній гали, 127 Парк ул. Обовязком кожного члена прибути на означений час, бо маємо важні справи до полагодження. Поважані члени, уряд скликає збори не для себе, але для ширшого загалу членів, щоби члени рішали справи, які є на деннім порядку. Навіщож уряду, як ви неінтересуєтеся, що цей уряд робить? Нам треба членів на зборах. Кампанія за организування нових членів продовжена до кінця біжучого року. Тому, хто має рідних або знайомих, приведіть їх зо собою на збори, а ми їх радо приймемо, за що ви одержите нагороду. Довгуючих просимо вирівняти свої довги, бо в противнім разі будуть суспендовані. — П. Воляник, предс.; І. Ліпцан, кас.; Й. Децембер, секр.

Марійка Підгірянка.

М. МАТВІЙЧУК: ПЕРША КНИЖЕЧКА, УКРАЇНСЬКИЙ ПОВІСТКОВИЙ БУКВАР

Малюнки О. Куриласа, взори письма С. Татуха, тексти опрацьовані при співучасті Г. Матвійчукової. Видання поправлене. Львів 1938. Накладом М. Матвійчука.*)

Передомною „Перша книжечка", Український повістковий буквар Матвійчука, призначений для дітей нашої еміграції в Новім Світі. Імя автора загально звісне в педагогічнім світі Галичини й Америки та серед українського громадянства. Не чуже воно і на Закарпатті, бо на основі Першої книжечки Матвійчука уложив учитель Закарпаття А. Маркуш буквар для Закарпатської України. Буквар цей признали чеські педагоги за один з найліпших у цілій Чехословаччині. Не менше признання здобув собі Матвійчуків буквар у Галичині, де він за короткий час розійшовся в накладі пів міліона примірників. Хто раз учив з його книжки, не хоче вживати іншої. І не диво, бо букварі Матвійчука — то не випадкові тексти, щоб із них вивчити цю або ту букву, чи там слово, тільки низка глибоко обдуманих, послідовних текстів, опертих на правилах методики і досвідах найновішої педагогіки, побудований на знанні душі української дитини та надиханий любовю до неї.

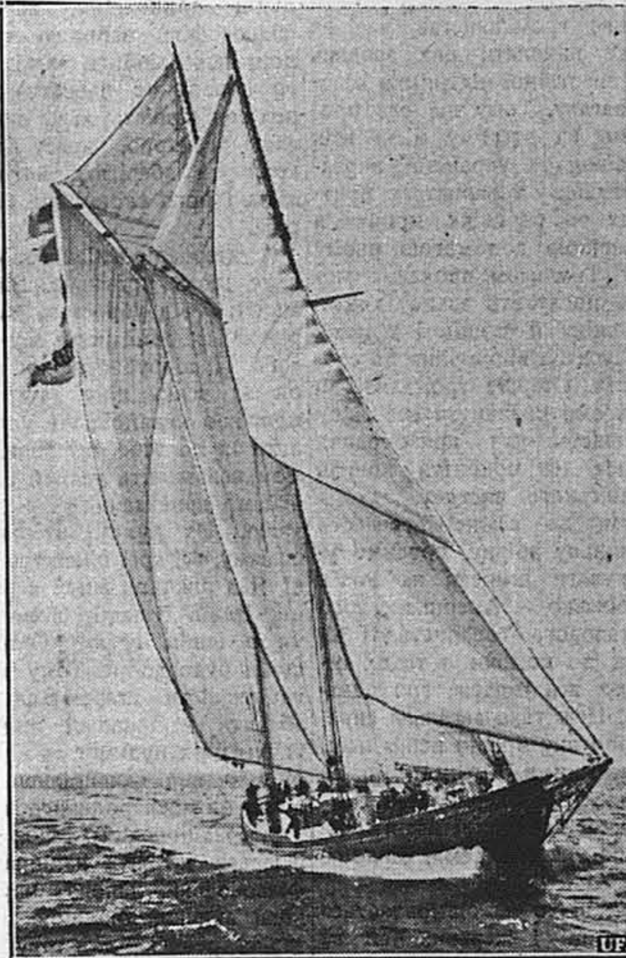
Перша книжечка Матвійчука має всі прикмети його попередніх букварів, тільки ще в збільшеній скалі, бо набуті досвідом і найновішими дослідами педагогіки. Відповідно до вимог сучасної методи, усі тексти та оповідання Першої книжечки обертаються в крузі зацікавлень дитини, в світі їй любім і близькім, себто в її домі родиннім та місці дитячих забав, серед свояків і товаришів та межи любими звірятками. Таксамо дбайливо та вміло дібрав автор образки до текстів, знаючи, яку велику вагу кладе сучасна педагогіка на вживання образків, та що на їх основі спирається початкове навчання: розмови, оповідання та читання образків. Вже перший образок (стор. 3) захоплює учителя своїм змістом і всесторонніми можливостями його використання. Тому не від речі буде обговорити цей образок основніше, тимбільше, що наступний має ті самі прикмети. Образок представляє в глибині невеличкий дімок. На переді паркан. За парканом три хлопчики, що вийшли мабуть ловити метеликів, бо в одного хлопця сітка до ловлення. Любі дитячі головки притулилися до себе. Два хлопчики вказують пальчиками в напрямі кущів за дімком, третій пильно стежить за рухом їх рук. Напруження цікавости на його личку вказує, що зразу не може доглянути, тому й рухові хлопчиків мусить товаришити вигук „О", що й підписано під образком. Велика більшість дітей мусить прийти до самочинного висновку, що **цей, а не інший голосок** написаний під образком, та що цей вигук мусіли хлопчики повторити кілька разів, щоб нарешті їх товариш побачив втікаючого в напрямку кущів зайчика. Велика цінність образка заключається саме в тому, що викликує зацікавлення в дітей, цособляє веденню розмови з ними і заставляє їх до спостережень і міркувань. На цім образку можна прекрасно оперти концентраційний спосіб навчання та вести цикль наступних лекцій: 1) розмови вчителя з дітьми. 2) Діти укладають оповіданнячко. 3) Читання образка. 4) Рисування, моделювання та витинання. 5) Числення. 6) Співанка про зайчика. 7) Забава в зайчика. 8) Писання слова „О" і лучення його з відповідними образками, чи рисунками в ребусики, самочинне укладання дітьми ребусиків і відчитування їх. напр. О!—зайчик. Знак „О" пишемо, а коло нього зайчика рисуємо. В дальшім ході при вивченні слова „І" зміст ребусиків розширюється. Діти вже можуть уложити ребус: О—зайчик І—песик, причім зайчика і песика рисуємо, а між ними пишемо знак „і", на самім знов початку даємо букву „о". По пізнанні букв „А—У" можемо зложити ще більше цікаві ребусики на тему: **зайчик у лісі, а котик у хаті.** Причім назви звірят, чи лісу заступаємо рисунками, а між рисунками даємо відповідні букви „О, А, І, чи У". Діти укладають ребусики на картках до рисування, обмінюються ними між собою, обговорюють, оцінюють, поправляють, а міжтим вивчені букви стають уже їх власністю без напруження і труду, а що більше: ясне стає їх місце в реченні.

Перше зложене слово (перше лучення) починає автор від складу з голосівкою на початку: „Ай — Ой", вступаючи так на перший щабель лучення в найяснішиий для дітей спосіб. Дальші тексти букваря заховують потрібну міру в ступнуванні трудноців при писанні і читанні, а рівночасно є вони цікаві та збагачуючі ум дитини. Та чи не найціннішою прикметою „Першої книжечки" є змагання **викликати сердечні почування для старого краю, для України, та розбудити національну свідомість української дитини.** Вже в ґрафічній частині ціла низка текстів зміряє до того: Данилко пише листа до Коломиї, стор. 42—43, Наталка дістала від діда народній стрій, стор. 47, Зима, стор. 48. Зима — це чудовий, настроєвий образок. Зимовий вечір, за вікном мороз, а може й курява, метелиця. А в кімнатці тихо, тепло, вогонь у печі, світло на столі. Матуся, згорнувши діти біля себе, розповідає їм про Україну, про козаків. Вище ілюстрація до цього оповідання: На переді стоїть найстарший синок, одягнений у козацький стрій. Цей образок, що неначе отвирає цикль зимових вечорів з оповідань про нашу минувшину, напевно використає кожний учитель.

Далі наступають іще такі тексти, звязані з почуванням національности: Замісць цукорків гроші на „Рідну Школу", стор. 57, Кость купив книжку в українській книгарні, стор. 59, Обхід Йордану, стор. 63, Великодні забави, стор. 72.

Читанкова частина опрацьована неменш дбайливо і послідовно. Її можна поділити на такі циклі: 1) Рідна хата й родина, 2) Дитячі казки й забави, 3) Любі діти й звірятка, 4) Школа, 5) Україна. Кожний із тих циклів опрацьований дуже добре. Вірші в Першій книжечці справжня поезія, а не роблено дитяча, як це стрічаємо по деяких дитячих виданнях. Прозові читанки писані легко, ядерно, образово та надаються як основа до дитячих розговорів. А вже чи не найкращий цикль казок і забав. Малі робітники, стор. 83, чудова забава в коні, стор. 84, і незрівняний під кожним оглядом ілюстрований віршик, стор. 87, оце перлини в тому циклю. Прекрасним кінцевим циклем „Україна" кінчиться Перша книжечка. Ось оповідання і вірші з нього: Українська фарма, стор. 98, Мала українка, стор. 99, Малий українець, стор. 100, Рідна мова, стор. 100, Співанка, стор. 101, Україна, стор. 101 і Тарас Шевченко, стор. 103. Оця частина неначе золота кладка, закинута через океан, лучить родинний дім дитини із країною її батьків. Наша еміґрація повинна бути авторові справді вдячна, що так щиро, так сердечно промовляє до їхніх діточок. „Перша книжечка" повинна загостити до кожної української хати, де є малі школярики, і повинна бути застосована не лиш до науки в школі, але також для приватного навчання.

*) Наша славнозвісна поетка, пані Марійка Підгірянка, прислала нам рецензію про Першу Книжечку до поміщення в „Свободі". Радо містимо ту її рецензію тимбільше, що пані Підгірянка, як учителька, дає в статті цілу низку фахових вказівок для вчителів, як реалізувати початкове навчання рідної мови на підручнику Матвійчука. Звертаємо увагу, що та рецензія відноситься **до другого, уліпшеного видання.** Перший наклад того видання появився 1934 року, а тепер є вже в продажі найновіше видання з 1939 р. Видання найновіше ріжниться від попереднього деякими уступами при самім кінці. А саме всі тексти від 91 сторінки до самого кінця пересткладано більшим письмом. В книжці є тепер три нові уступи (Рідна мова, Співанка, Тарас Шевченко) і два малюнки. Уступ Україна є перероблений. Обем книжки побільшений на 4 сторінки. Все інше незмінене. Автор працює тепер над методичним коментарем до тої книжечки, що його задумує оголосити друком. Сподіваємося, що українське громадянство Америки радо повитає змагання автора дати дітям української еміграції направду добрий шкільний підручник і що вчительство масовим закупном тої книжки і введенням її до шкіл допоможе авторові виконати дальші пляни і завдання відносно навчання української мови. Підручник Матвійчука можна вже від тепер набувати в нашій книгарні по ціні 45 центів за примірник. — Редакція часопису „Свобода".

ПОПУЛЯРНИЙ СПОРТ.

В Америці стають щораз популярнішим спортом перегони на вітрильних човнах. Звісно, з огляду на кошти, спорт доступний лише для заможних. На світлині рибацький „скунер", котрим кермує капітан Бен Пайн, здобуває першу нагороду підчас перегонів рибацьких човнів коло Наганту, в стейті Масачусетс. Перегналися на дорозі 18 миль.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Місячні збори бр. св. Юрія, від. 239., відбудуться в суботу, 22. жовтня ц. р. — Управа.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 5., відбудуться в суботу, 22. жовтня, в годині 7:30 ввечір, в гали Укр. Дем. Клюбу, 30-10 — 32 вулиця. Проситься всіх членів і члениць явитися на цих зборах, бо є важні справи до рішення. Буде квартальний звіт контр. комісії. Напоминається тих, котрі залягають з процентом від позичок, щоби старались їх вирівняти. Таксамо напоминається членів платити свої вкладки. Проситься тих, хто має приятелів, знайомих або діти, котрі ще не є членами У. Н. Союзу, привести їх на збори, нехай впишуться в члени, а ви отримаєте нагороду. Не приявний на зборах член чи урядник підлягає карі після статуту. — М. Галан, предс.; А. Клищишин, кас.; П. Барнич, секр.

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ. (36)

Дикуни брутально повязали вязнів і зігнали їх докупи. Після того почали поштовхувати ними вперед, у напрямку їх оселі. Обличчя Боба було засмучене. Не тільки пригнічувало його те, що вони всі, враз з Марією, попали в руки тих дикунів, але й те, що Тарзан, той сам Тарзан, до якого він мав таку повагу, в найкритичнішій хвилині опустив їх.

„Я не розумію того. Чого він нас опустив?" — говорив він півголосом. На це злосливо відповів Джеф: „Ах, цеж ваш герой, до якого ви мали необмежене довіря. Гарний герой, нема що казати. При першій небезпеці він скрутився мов тхір і дав ногам знати". „Він оборонив мене перший раз і притім наразив своє життя на небезпеку", завважила Марія.

„А тепер, коли його було більше потрібно, ніж передтим, він утік", знов додав злосливо Джеф. Марія поринула в свої думки. Справді, перед ними був холодний факт, що Тарзан опустив їх у нещасті. Як це пояснити? Її серце також було придавлене тим фактом. Та вона не знала, що хоч Тарзан ніби втік, то всетаки він був недалеко них і слідкував за ними.

Тарзан знав, що йому закидуватимуть боягузство. Та він не звертав на це уваги. Бо він знав дуже добре, що покинув своїх приятелів не через брак відваги, тільки тому, щоб з волі принести їм поміч. Нераз треба мати велику відвагу, щоб наразитися на закид боягузства. Оглядаючи здалека вязнів, Тарзан тепер сам дивувався, чи можливо їх урятувати.